

Kateřina Hrušková, Společenská role knoflíku a Jindřich Waldes, Univerzita Hradec Králové, disertační práce, 219 s.

Autorka zvolila jako téma své disertační práce minimálně probádanou problematiku z oboru kulturních dějin. Soustředila pozornost na fenomén knoflíku, jemuž badatelé dosud věnovali malou pozornost. Z tohoto úhlu pohledu se jedná o záslužný počin, jehož význam stoupá s každou kapitolou práce, úctyhodné především svým obsahem. Kromě obligátního úvodu a závěru obsahuje tři kapitoly věnované různým aspektům zvoleného tématu s důrazem na společenskou roli knoflíku.

V úvodu autorka shrnula stav výzkumu a vymezila metodologický rámeček své práce. Analýza stavu výzkumu dokládá detailní znalost dosavadní odborné i populárně vědné produkce věnované knoflíku a zejména schopnost její reflexe v následném textu. Metodologickou inspiraci našla zejména v textech zahraničních badatelek a badatelů, výzkumný materiál ve Waldesově sbírce knoflíků a spínadel. Toto spojení umožnilo vytvořit inovativní pohled na knoflík jako prostředek komunikace mezi jeho nositelem a okolím.

Práce má logickou a vyváženou strukturu. První kapitola obsahuje detailní a kritický výklad pramenů a literatury, s nimiž autorka dále pracuje. Významnou složku této kapitoly představují brilantní metodologické úvahy umožňující pochopit, jaký přístup a proč zvolila k výzkumu knoflíku. Podstatné ovšem je, že tyto úvahy nejsou samoučelnou metodologickou „exhibicí“, s níž se občas v disertačních pracích setkáváme, nýbrž prostředkem k pochopení a uchopení výzkumného materiálu a jejich vzájemného propojení.

Druhá kapitola umožňuje detailní vhléd do sbírky knoflíků a spínadel, o jejíž vznik se zasloužil významný podnikatel Jindřich Waldes, veřejnosti známý spíše prostřednictvím reklamy na patentku, tvořící významnou součást jeho výrobních a obchodních aktivit. Svým rozsahem a obsahem úctyhodná sbírka je však skryta očím veřejnosti v muzejním depozitáři, odkud ji autorka dokázala „vysvobodit“ a představit vysoce odborně fundovaným a současně kultivovaným způsobem. Doufejme, že odborná veřejnost i zájemci o historii dostanou brzy příležitost se s prací autorky seznámit formou monografie.

Nejcennější částí práce je třetí kapitola věnovaná sekundárním funkcím knoflíků, v níž autorka představuje různé typy knoflíků. Výklad doprovází ilustrativní obrazový materiál opatřený popiskami umožňujícími spojit popisovanou a vizuální podobu konkrétního artefaktu. Tento přístup považuji v daném případě za vhodnější než obvyklejší umístění přílohy na konec textu. Autorka věnovala největší pozornost uniformnímu knoflíku, což mě při čtení práce inspirovalo k myšlence, kam zařadit chlapecké námořnické oblečky ozdobené knoflíky, do

nichž středostavovské matky tradičně oblékaly hluboko do 20. století na nedělní promenádu chlapce předškolního věku. O rozšíření této módy se zasloužily podniky produkující v masovém měřítku konfekční oděvy. Módní žurnály přitom v rubrikách věnovaných dětskému odívání námořnickou módu vytrvale kritizovaly a nabádaly matky, aby neoblékaly své synky do námořnických oblečků, neboť to pak na promenádě vypadá jako na námořních manévrech. Úvaha o dětské námořnické módě mě přivedla k myšlence o další možné funkci knoflíku: knoflík jako prostředek nácvičku drobné motoriky ruky u dětí.

Ocenění zaslouží rovněž jazyková a formální úroveň práce. Stylistika i gramatika je na výši odpovídající požadavkům na disertační práce. Práce je navíc napsaná čtivým jazykem, udržuje čtenáře v pozornosti a vzbuzuje jeho zájem, což bývá u kvalifikačních prací poměrně řídkým jevem. Citace odpovídají obvyklému úzu užívanému ve vědeckých textech, jsou přesné a úplné. Poznámky pod čarou skrývají množství zajímavých informací; autorka dokázala přesně odhadnout, co má být obsaženo v hlavním textu a co naopak patří do poznámky pod čarou, aby nedošlo k jeho zahlcení.

Dílčí shrnutí na konci každé kapitoly dokládají autorčinu schopnost zobecnění poznatků, k nimž dospěla během výzkumu a zejména při koncipování a psaní textu. Závěr práce obsahuje jejich detailní interpretaci a současně, což je velmi vhodné, nabízí možné směry dalšího výzkumu fenoménu knoflík.

Závěrem je třeba konstatovat, že práce splňuje veškeré požadavky standardně kladené na disertační práce v oboru historie. Doktorandka vytvořila velmi kvalitní disertační práci a prokázala schopnost samostatné výzkumné a vědecké činnosti v daném oboru. Doporučuji ji k obhajobě.

V Berlíně 27. května 2022

Prof. PhDr. Dana Musilová, CSc., v. r.